

Non tamen ita petunt oculos morbilli, ut Variola: quòd subtilis illorum materia, prius ab oculis repellatur, ac dissolvatur, quàm figi in ijs queat. Nec tam promptè contagione propagantur, cum ad suppurationem non perveniant.

L.

Univerfè autem falubriores sunt morbilli, rubri, difiuncti, qui citò apparent, & ad quorum exitum aeger allevationem sentit, citiusq; suam maturitatem assequuntur. Contrà, infesti & periculosi sunt virides, violacei, nigri, & qui tardè exeant, aut mox interiora repetunt, vel tardè maturantur, magnamq; pectoris angustiam, & frequentem synopen adjunctam habent.

M. CASPARVS KELHEYMER,
Torgensis.

LI.

Ex ijs, quæ hæcenus de natura & causis Variolarum & morbillorum tradita sunt, promptum est, problemata quadam dissolvere: de quibus hoc loco querere, abs re non est alienum. Ac primum nemo ferè hominum est, qui non semel minimum in vita, cum hoc malo conflictetur: quia illam heredi-

C iij tariam

variā quasi sanguinis labem, omnes secum in lucem
afferunt.

LII.

Nonnullis iterum ac tertio redit, in quibus de
primo fomite aliquid fuit relictum: sicut vinum,
non planè defecatum, denuò per fervorem, turbidum
redditur. Sape & nova materia cumulatæ est, ex
prava victus ratione, priori ἀνάλογος: aut maligni-
tas concepta, ex aère.

LIII.

Pueros præcipuè infestat, qui sua origini, & la-
bi hinc contractæ, sunt propiores: & ex cibis variis
ac multis, sine ordine sumptis, plures succos prævios
colligunt, & calore abundant, cutemq; & carnes te-
neras obtinent, per quas sanguini bullienti, exitus
facilior patet. Compertum tamen, & sexagenarios
hoc malo correptos fuisse.

LIV.

Benigniores etiam hi morbi esse solent pueris:
quoniam in his ob corporis teneritatem ac mollitiem,
labes illa siue infectio, faciliore negotio à sanguine se-
paratur. Quod in adultis, quorum habitus solidior
est, & in quibus ea labes, sanguini tenacius commix-
ta hæret, sine vi multa fieri nequit. Ideoq; matres
optare solent, morbos hosce filijs advenire, cum in te-
nera adhuc sunt ætate.

Qui

LV.

Qui adultiores primùm his morbis corripiuntur: in jis, fermentum illud sanguinis, aut paucū ab ortu fuit: aut suam quasi naturitatem, prius non acquisivit: aut obrutum & sopitum tamdiu jacuit, benigniori sanguine. Sape & externa causa stimulans defuit. Ac temperamenti præterea diversitatem, plurimum hac in re posse, certum est.

LVI.

Mulieres ex mensium tantum suppressione, variolis non laborant, quoniam non ab ortu primo collectus est sanguis iste: nec ita penitus immersus, in corporis particulas solidas. Sape vero & crassior est, quam ut per venas cutis exiles, secerri queat: Corruptus ergo, aliis viis expurgatur.

LVII.

Variola & morbilli, sine febre non fiunt, cum per sanguinis ebullitionem generentur. Interdum, quæ mitior est, ex materia paucitate aut lenitate, ebullitionem manifestam non producente: nulla esse putatur. Nonnunquam Variolis maturescentibus, supervenit febris alia: vel quia materia tota, primo impetu non fuit expulsa: vel quia pars eius intrò est recepta; quæ febris, & symptomatice rectè appellatur.

Erud.

LVIII.

Erumpentibus variolis, etiamsi materia sit acris, quod pruritus & alia ostendunt; tamen rigor non accidit, quoniam acrimonia materia, benigniore sanguine nonnihil initio temperatur: nec ita celeriter & confertim humor ad cutem fertur: nec per partes, sensu exquisitiore praeclitas: sed paulatim, & per venas in extimam cutem desinentes, excernitur. Quod si aliquando rigor sequatur, ex corrupta vehementer materia, subito ad viscera retracta: malum signum est, quando praesertim vires aegrum jam deficere coeperunt.

LIX.

Cum Variolae & morbilli, plerumque in salutem aegri finiantur: aegrum tamen in illorum declinatione, quandoque mori contingit. Vel quia visa sunt declinare, materia intro raptata: vel quia vere etiam declinantibus, aut resolutis Variolis externis, pars materia, sive ex natura imbecillitate; sive ex errore aegri, astantium, Medici, intus relicta, magisque depravata, occupavit viscera, & febrim, aliisque symptomata graviora auxit.

LX.

A vestigijs Variolarum, maxime deformatur facies: quia incipiente fervore sanguinis, humores

mores ac vapores magna copia eò feruntur, cumq̃
cutis ea parte, subiectam carnem admodum paucam
habeat: ulcuscula ibi difficilius solidata, cicatrices
& foveas turpes relinquere solent. Potissimum etiã
Variola pedes & manus occupant: quoniam natura,
quod noxium est, ad remotissima extrudit: & partes
hæ, ob motum frequentem, magis calent, venisq̃ &
arterijs abundant.

LXI.

A rubro vino, quo exitus primus Variola-
rum promoveri vulgò putatur, abstinendum: &
quia febrim auget: & quia si austerius sit, astringen-
do motum materia inhibet. Involvere agrum pan-
nis rubris, qui cutem tamen non contingant, juvare
creditur: quòd ad frequentem illorum conspectum,
sanguis ad summam cutem se liberalius proferat.

LXII.

Cum Medici munus sit, non solum presentes
morbos, arte tollere: sed adversus futuros quoq̃ di-
ligenter præmunire corpora: de προφυλακῆ etiam hæc
agendum est.

LXIII.

Quamquam autem Variola & morbilli, ex eo
morborum genere sunt, quod ex necessitate natura,
à primo ortu, omnibus in esse, & vix ab ullo evitari
posse, videtur: quia tamen à natura prius non ge-

D

neran-

generantur, quam impellentes alia causa accedant: praecavere id malum aliquo modo licet, amputatis his, qua naturam ad motum illum exuscitare poterant.

LXIV.

Locum habet περὸφουλακῆ, quando malo hoc, communiter in multos sevientem, arcendi ab eo sunt, quibus magis metuitur. Et longè quidem antè adhibendum est hoc praesidium, quam suspiciosus sit, hominem à morbo occupatum esse. Vbi enim vel jam apprehendit morbus, vel proximè imminet: abstinendum est, ne motus naturæ intervertatur.

LXV.

Ceterum causas impellentes praecipuae, sunt externae: quae etsi ita necessariae sunt, ut carere ijs nequeamus: tamen aliquo modo in arbitrio nostro sunt posita, ut mutare liceat, si libeat: cuiusmodi sunt, aër, cibus & potus, exercitatio corporis, & huius generis reliqua.

LXVI.

Itaque aër pravus corrigendus est, aut fuga alius querendus, ne contagio noceat. Vitanda statio sub sole: vehementior corporis exercitatio: Cibi & potus omnes fervidi, & cacochymi: atque in his, fructus quoque ὠρῶν, qui facile in corpore putrescunt, & cetera, quae ad justum rerum non naturalium, ut appellantur, modum pertinent. Quod

LXVII.

Quòd si ab internis etiam causis, aliquid im-
mineat: id venæ sectione, pharmacia, alijsq; oportu-
nis præsiidijs tollendum est, ut corpora hac ratione
attenuentur. Nam utrumq; in Epidemijs morbis,
fieri vult Hippocrates: ut & loca infecta permu-
tentur: & corporum moles, victus ratione, atq; ope
medica, tenuior reddatur.

LXVIII.

Curatio tota consistit in rerum externarum,
aeris præcipuè legitimo usu: in materie morbi di-
minutione, & expulsionem: in membrorum interio-
rum atq; exteriorum, defensione: in correctione eo-
rum, qua accidunt, aut relinqui à morbo solent.
Qua omnia diætetis, pharmaceuticis & chirurgicis
præsiidijs efficiuntur, & suo quaq; tempore ac ordi-
ne, adhiberi vel administrari debent.

LXIX.

Primum ergò omni cura ac studio, ager ab aere
frigido prohibeatur, præsertim hyeme: ne poris cu-
tis oclusis, motus natura impediatur, materia, qua
expelli debebat, intus retentâ: atq; eo, quod expulsam
jam est, intrò converso, ad partes principes: unde
anxietas, febris, & alia symptomata, cum maximo
vita discrimine, in agro augentur.

LXX.

D ij Non

Non tamen nimio astu torquendus est ager, ne calor naturalis, fuliginum feruentissimarum copia stranguletur: vel deficientibus viribus, materia subsistat. Quod si syncope imminere videatur: nonnihil retegere licet: aut odore, vel vapore rerum frigidarum oblato, spiritus collapsos reficere. At sensim pedetentimq; ea mutatio facienda est: cum repentinus omnis de extremo ad extremum, sine medio transitus, natura sit perniciosus.

LXXI.

Victus ratio, à morbo, & à viribus aegri indicatur. Cum enim hi morbi, ex numero sint acutorum, qui ad statum aut vigorem, citò properant: tenuis victus jis imperandus est, primo praesertim tempore, quando natura, cum noxia materia, conflictus ingravescit.

LXXII.

Non enim absq; ratione, duo horum morborum tempora constituuntur, dierum numero distincta. Vnum ebullitionis sanguinis, quod à primo die, in quartum porrigitur. Alterum exitus, maturatio- nis & exsiccationis, pustularum, quod à quarto iniens, in morbillis die pierunq; septimo: in Variolis, 14. finitur: etsi in his exsiccatio, ob cruditatem & crassitiem materia, nonnunquam 20. diem attingit.

Qua-

LXXIII.

Quapropter primis diebus ab ovis, jure car-
nium, & carnibus ipsis, agri abstinere jubentur:
cum sequenti tempore exitus horum exanthematum,
sua sponte, ob appetitum prostratum, cibos omnes a-
ver sentur, & ad assumendos, qui convenient, pro-
pmodum sint cogendi.

LXXIII.

At victus tamen ita attenuetur, ut vires usque
ad statum sive anulum morbi sufficiant, ne in statu po-
stea plenius nutrire sit necesse: quo ipso, natura ab
opere suo, non sine periculo, avocaretur. Et pueris
in primis aliquid hac in parte concedendum est, quo-
rum corpora per se indiana sunt, & ob copiam in-
nati caloris, in ediam non facile tolerant.

LXXV.

Habeant autem cibi facultatem moderatè re-
frigerandi, & astringendi, ut & fervorem sangui-
nis temperent, maxime inter initia: & partes in-
ternas, ab injuria tueantur. Vitentur acres, salsi,
pingues, dulces omnes: qui aestum corporis, quasi
oleum igni additum, auferent & foverent.

LXXVI.

Potus etiam, plenus non sit. Et vinum, ante-
quam haec exanthemata erumpant, planè dimittatur,
D iij tur,

tur, praesertim dulce. Ejus loco, aquam hordei offerunt, in qua lamina aurea aliquoties sit extincta: addito nonnunquam succo citri, limonum, granatorum, ribium, aut simili. Post exitum, quando febris, & cetera symptomata remiserunt: aliquid vini oligophori concedi potest, exigua quantitate, ijs maxime, qui sunt assueti.

LXXVII.

Materia ipsa morbi, imminutione sui postulat: qua phlebotomia & pharmacia efficitur. De phlebotomia indicium facit plethora sive abundantia sanguinis, atq; ejus quidem, intus in corpore ebullientis.

LXXVIII.

Quare si aetas ac cetera permiserint, initio mox vena secetur, ante diem quartum, aut sane priusquam variola erumpant: dum vires adhuc constant, & sanguis, tanta copia ad ambitum corporis non fluxit: ut parte oneris levata natura, quod reliquum est, facilius domare ac superare queat.

LXXIX.

Postquam Variola aut morbilli, quarto circiter die apparuerunt, a phlebotomia abstinendum est: eoq; magis, si ager melius habere incipiat: ne expulsa ad eam materia, praesertim corrupta, intro ad partes principes retrahatur: aut mixtus cum pravo, sanguis bonus educatur. Quod si verò magna sit, plethora &

thorae. Et materia in intimis ac erba dominatio: etiam à quarto die, vena sectio conceditur: cum ad id, quod magis urget, incumbere tum ratio jubeat: modo virtus imbecillis non prohibeat.

LXXX.

Veteres pueris quoque, ante septimum annum, sanguinem secta vena detrahebant. Atque sunt, qui hodie idem praecipiant: si sanguine puer abundet, et corpulentus sit ac robustus, et regio atque anni tempus consentiant. Nos, si quid in pueris tentandum sit, tutius id fieri arbitramur, cucurbitulis vel hircudinibus: quae praesidia Rhases etiam lactentibus, qui quintum mensem excesserunt, adhibet. Quamquam et in his, quid ratio, regio et consuetudo ferat, prudenter dispiciendum est.

LXXXI.

Aperiatur vena primum basilica vel communis, in brachio dextro. Post, si caput plenum sit, aut metus sit à delirio: vena frontis, vel imi nasi. Aut cucurbita, vel hircudines apponantur, partibus praesertim corporis inferioribus.

LXXXII.

Sanguis, ea mensura dematur, quae plethorae magnitudini videatur sufficere: id quod in prudentis medici aestimatione, est positum: habito imprimis ad naturam et vires aegri respectu, in morbo per se gravi ac infido.

GEOR.